

Palliativ vård för hemlösa

TEXT // MARIE-LOUISE EKESTRÖM

Köksbordsglädje – en väg till gemenskap

Det sitter en broderad tavla på väggen i köket med texten En vänlig tanke, ett gott ord skapar glädje på vår jord. En av undersköterskorna förbereder lunchen och på köksbordet ligger dagens tidning. Här kan man slå sig ner för en pratstund, ta en fika, bläddra i tidningen och kanske diskutera vad som händer i världen eller något annat man har på hjärtat. Erstabacken är ett HVB (hem för vård och boende) och det enda boendet i Norden med palliativ vård för hemlösa.

TILL ERSTABACKEN SOM funnits sedan 2005 kommer människor som har svåra sjukdomar till exempel svår-läkta sår, infektioner, frakturer och cancer i kombination med psykiska besvär och/eller missbruk. Erstabacken ger "hemsjukvård" till dem som inte har ett hem och tar emot människor med stora vårdbehov som riskerar att fara illa när den ordinarie sjukvården inte kan möta deras behov eller andra omsorgsinstitutioner saknar medicinsk kompetens.

FLERA PATIENTER, som här kallas boende, har ESBL eller MRSA och har nekats vård på andra vårdinrättningar. De kan vara misstänksamma när de kommer hit, de har ibland blivit illa behandlade av vården. Kvinnor upplever sig sämre behandlade än män och har lägre förtroende för vården. Bland hemlösa är det 3-10 gånger vanligare att ha avstått från vård, tandvård eller ordinerade läkemedel på grund av ekonomin jämfört med den övriga befolkningen. Det är också svårt att boka vårdbesök när man inte har en fast adress.

FÖR PERSONALEN ÄR tid och samtal viktiga arbetsredskap för att vinna förtroende och bygga relationer. Enhetschefen Ebbe Lindström berättar om mannen som inte ville prata, inte bli undersökt eller gå in på rummet. Han satt på en bänk i korridoren och tittade misstänksamt på personalen som försökte få kontakt med honom. Även om de som kommer till Erstabacken är svårt sjuka är det sällan så akut att man inte kan låta den boende vänja sig vid sin nya miljö. Man tar lika stor hänsyn till psykiska, sociala och existen-

tiella behov som till de fysiska. Efter ett par dagar utbrast mannen förvånat Åh, vad ni är snälla här!

ERSTABACKEN ÄR EN liten enhet med nio platser och det är så gott som alltid fullt. Verksamheten drivs av stiftelsen Ersta diakoni och är anslagsfinansierad, Stockholms läns landsting och Stockholms stad delar på kostnaden. Det krävs biståndsbeslut för åtta av platserna, den nionde är en sjukvårdsplats där vårdtiden är begränsad till fyra veckor. Verksamheten står på två "ben" – sjukvård och socialtjänst

Texten passar bra på många platser även för de som har ett hem.

och utmaningen är att kombinera den insatsinriktade sjukvården med den processinriktade socialtjänsten. Därför finns både medicinsk expertis och personal med psykosocial kompetens. Personalen består av sex sjuksköterskor, fem undersköterskor/mentalskötare, två socionomer, en läkare och en hund. Personalomsättningen är låg.Handledning är obligatorisk eftersom man jobbar med sig själv som redskap. Att möta utsatta och svårt sjuka medmänniskor föder starka känslor som måste bearbetas.

ETT NÄRA SAMARBETE med Erstas öppenvårdsmottagning för hemlösa som även har tandläkare och fotvård, Pelarbacken och Ersta sjukhus ger möjlighet att följa patienterna genom hela vårdkedjan. Man arbetar miljöterapeutiskt det

vill säga personalen är tillsammans med de boende och delar vardagen; ser på TV och delar upplevelsen av en film, spelar spel, diskuterar och utbyter erfarenheter. Personal och boende fikar och äter tillsammans i köket och anstränger sig för att locka ut den som drar sig undan på rummet utan att tvinga någon.

PÅSÅSÄTT ökar matglädjen, många historier och skratt delas, "köksbordsglädjen" är viktig. Mat är inte bara näring för kroppen utan måltider ger också möjlighet till bekräftelse och gemenskap. Dåligt allmäntillstånd ger dålig aptit men få är undernärda när de kommer. De har lyckats hitta något att äta i viljan att överleva ute i sin hemlöshet.

HEMLÖSA HAR FÄRRE tänder kvar än övrig befolkning. Detta beror på dålig munhygien och att tandvårdsbehandlingar är både dyra och tidskrävande. Istället för att laga tänderna dras de ut och soppa blir en vanlig kosthållning. Maten på Erstabacken är densamma som på Ersta sjukhus men om någon har svårt att äta och vill ha något annat så går personalen ut och köper det. En kvinna ville bara ha fiskbullar och fick det tills hon successivt kunde uppskatta annan mat.

I GEMENSAMMA MÖTEN för personalen en dialog med de boende så att de får inflytande över sin situation. De är vuxna människor som måste följa gemensamma regler. Det är förstås tillåtet att gå ut men man måste vara inne klockan 22 för att undvika spring och störande ljud under natten. Man arbetar med drogtolerans vilket innebär att det är tillåtet att komma påverkad till Erstabacken men inte att bruka alkohol och droger på avdelningen. De boende får inte behandling mot sitt missbruk men stöttas och uppmuntras med respektfullt bemötande och förståelse till ett minskat beroende eller en mindre destruktiv nivå på sitt missbruk. Tillsammans med den boende sätter personalen realistiska mål utan pekpinnar.

Marie-Louise Ekeström
Leg. sjuksköterska, MSc. Stockholms Sjukhem

FAKTA

- Under ett år vårdas cirka 50 personer på Erstabacken och de flesta går vidare till annat boende som till exempel egen lägenhet, äldreboende, behandlingshem, stödboende.
- Medelvårdtiden 2013 var 50 dagar, median 28 dagar. 79 procent var män och 21 procent kvinnor, medelåldern är 53 år. Årligen vårdas tre till fem personer i livets slutskede och för dem är målet att, på ett för individen värdigt sätt, ge bästa möjlighet att avsluta sitt liv i en trygg miljö.

REFERENSER

De Palma P, Frithiof L, Person L, Klinge B, Halldin J, Beijer U (2005) Oral health of homeless adults in Stockholm, Sweden *Acta Odontol Scand* 63(1):50-5

Irestig R, Burström K, Wessel M, Lynöe N (2010) How are homeless people treated in the healthcare system and other societal institutions? Study of their experiences and trust *Scand J Public Health* 38:225-231

Irestig R, Lynöe N, Sun S, Burström Kristina (2008) tema Hälsa och livsvillkor bland hemlösa *Socialmedicinsk tidskrift* 1:24-30

www.erstadiakoni.se/sv/sjukhus/patienter/Kliniker/hemlosa/Erstabacken/